

ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ
ТА ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

УДК 342.51

С. І. Лекарь

**ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Досліджено сутність поняття «взаємодія», розглянуто проблеми взаємодії та координації суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави у розрізі трьох груп: політико-правових, організаційно-інституційних та фінансово-економічних.

Ключові слова: взаємодія, координація, економічна безпека держави, органи влади, розподіл компетенції

Реалізація Урядом України курсу на інтеграцію до світових геополітичних центрів обумовила зростання зовнішніх викликів та загроз у всіх сферах соціального, економічного та політичного життя суспільства. За цих умов загострюється проблематика формування оптимального розподілу повноважень та чіткої координації різних за обсягом та характером компетенції суб'єктів для належного виконання покладених на них завдань та функцій у процесі реалізації економічних інтересів держави.

Проблемами взаємодії державних органів на різних рівнях державного управління та в окремих сферах суспільного життя займалися ряд вітчизняних науковців, а саме: взаємовідносини органів публічної влади з громадськістю досліджували О. Бабінова, Н. Драгомирецька, А. Колодій, О. Крутій, М. Пухтинський, В. Ребкало, Ю. Сурмін, В. Тертичка, В. Токовенко та ін.; окремі аспекти взаємодії органів самоорганізації населення та органів місцевого самоврядування вивчали М. Баймуратов, В. Бондаренко, В. Кампо, М. Корнієнко, В. Кравченко, М. Орзіх, О. Орловський, В. Погорілко, А. Чемерис та ін.; проблематику взаємодії органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами профілактики адміністративних правопорушень висвітлено в роботах А. Жалінського та М. Костицького, А. Комзюка, Ю. Назара, О. Остапенка, В. Авер'янова, О. Андреевої, Д. Бахраха, В. Білоуса, Ю. Битяка, І. Голосніченка, Є. Додіна, Д. Калаянова, В. Колпакова, А. Корєнєва, В. Ремньова, Ю. Шемшученко та ін.

Однак, незважаючи на високі наукові здобутки існуючих досліджень, до сьогодні остаточно не вирішеними залишаються проблеми організаційно-правового врегулювання взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави.

Метою даної статті є дослідження проблем взаємодії та координації суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави.

© Лекарь С. І., 2013

Стан економічної безпеки держави значною мірою залежить від ефективності взаємодії суб'єктів її забезпечення. Саме єдність дій компетентних державних органів у процесі реалізації їх функцій і повноважень визначають парадигму майбутнього соціально-економічного зростання та розвитку України в умовах глобалізації.

Сутність поняття «взаємодія» як філософської категорії полягає у відображенні процесів впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємної обумовленості та зміни стану або взаємопереходу, а також породження одним об'єктом іншого. «Взаємодія» тісно пов'язана з поняттям «взаємозв'язок» і розглядається як одна з форм останнього [1]. На думку О. М. Василюєва, «взаємодія полягає у певній організаційній діяльності як шляху до мети на основі узгодженості дій суб'єктів, а на організаційному етапі взаємодії здійснюються: нормативно-правове забезпечення взаємодії; реалізація нормативно-правового забезпечення – як приклад, створення координаційних центрів; безпосереднє планування заходів по взаємодії» [2]. Отже, в контексті забезпечення економічної безпеки держави взаємодія органів державної влади, компетентних у сфері реалізації функцій держави в економічній сфері, полягає у врегульованій нормами права організованій, скоординованій та спланованій системі заходів щодо реалізації та захисту національних інтересів держави в економічній сфері від реальних і потенційних загроз. У своїй праці «Теоретичні аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами профілактики адміністративних правопорушень» [1] А. Р. Лещух до основних ознак процесу взаємодії суб'єктів пропонує віднести такі (рис. 1):

Рис. 1. Характерні ознаки процесу взаємодії суб'єктів, на думку А. Р. Лещух

Необхідність забезпечення взаємодії суб'єктів національної безпеки держави закріплено у Законі України «Про основи національної безпеки України» [3]. Безпосередня взаємодія уповноважених у сфері управління економічним розвитком держави органів має

здійснюватись на кожному етапі такого управління шляхом взаємного обміну інформацією, спільної розробки заходів та координації дій під час їх реалізації, створення колегіальних органів чи спеціалізованих робочих груп з метою запровадження спільних програм, колегіальної розробки та затвердження нормативно-правової документації, узгодження дій у процесі контролю за реалізацією запланованих заходів та програм тощо.

Вчені Національного інституту стратегічних досліджень в контексті дослідження взаємодії органів державної влади у межах територіальної організації влади зазначають, що «ефективне функціонування будь-якої системи публічної влади залежить від наявності чітких структурних елементів та їх функціональної спроможності» і відносять до них такі:

- 1) суб'єкт прийняття рішень;
- 2) чітко окреслені та закріплені у нормативно-правових актах межі компетенції суб'єкта прийняття рішень (повноваження та функції);
- 3) суб'єкт виконання рішень (виконавчі органи);
- 4) ресурсну базу для виконання прийнятих рішень, яка передбачає організаційні основи та відповідне матеріально-фінансове забезпечення;
- 5) органи державної влади, діяльність яких спрямована на реалізацію загальнонаціональної державної політики;
- 6) ефективну систему контролю за діяльністю органів влади як з боку громади, так і з боку держави [4].

Погоджуючись із наведеним, загальну сукупність суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави можна розподілити на таких, що компетентні у сфері ухвалення рішень, сфері їх виконання та сфері контролю за належним виконанням ухвалених рішень. Також слід додати, що ряд органів державної влади уповноважені здійснювати нормативно-правове забезпечення діяльності органів державної влади в економічній сфері, а також захищати економічну політику держави на всіх етапах її реалізації (рис. 2).

Здатність суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави до плідної співпраці шляхом чіткої координації та узгодження дій є запорукою захисту національних інтересів в економічній сфері від реальних і потенційних загроз як передумови збереження суверенітету та підвищення соціально-економічного розвитку України.

Незважаючи на те, що відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» [3] митний орган не виділяється як окремий суб'єкт забезпечення економічної безпеки держави, він здійснює митний контроль у межах своїх повноважень і, як наслідок, забезпечує захист економічних інтересів України та розвиток зовнішньоекономічних зв'язків.

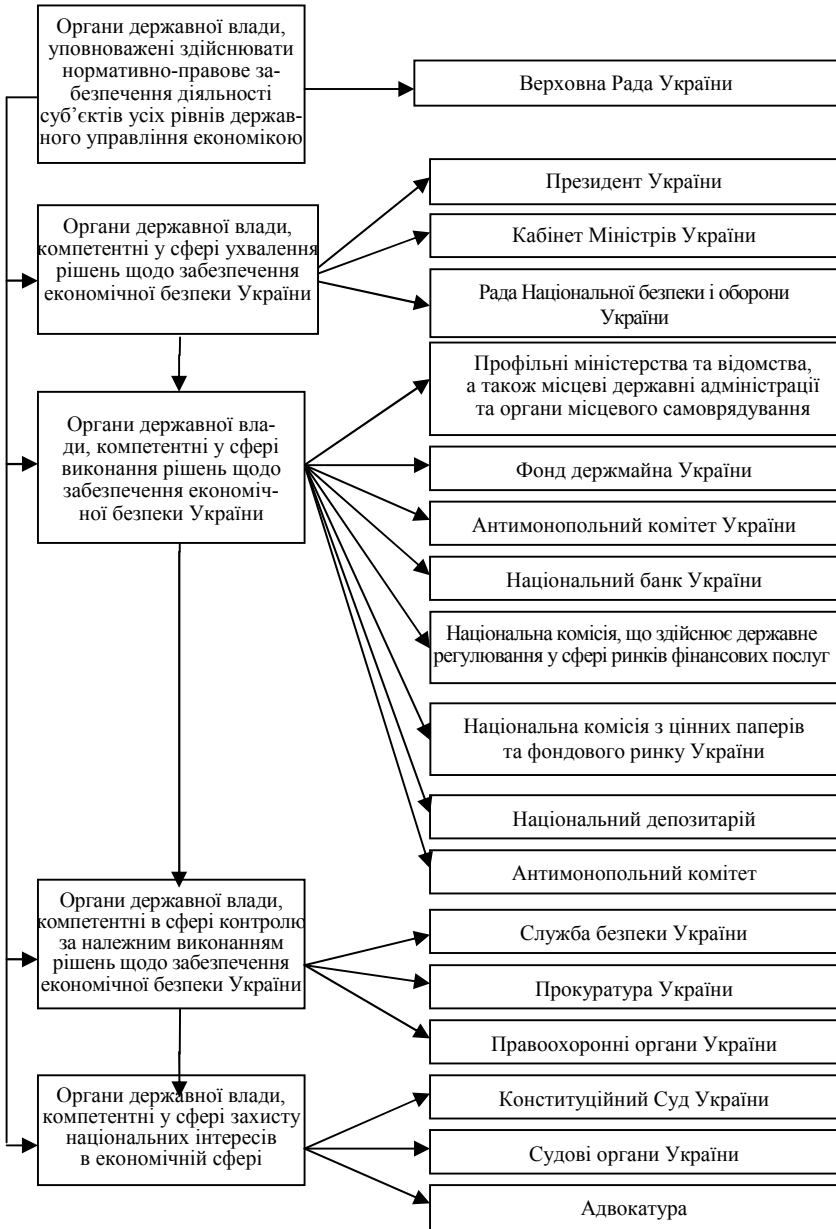

Рис. 2. Ієрархічно-функціональна структура суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави

Сьогодні існує ряд проблем взаємодії органів державної влади у процесі реалізації економічної політики держави, що гальмують економічні перетворення в країні та потребують своєчасного виявлення і вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз економічній безпеці держави.

Дослідження питань взаємодії держави та економіки дозволяє зробити висновок про наявність неузгодженостей у законодавстві, наявність правових проблем координації суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави та їх взаємодії під час вирішення конкретних завдань у процесі реалізації національних інтересів в економічній сфері. Існуючі проблеми взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави вважаємо доцільним розглянути у розрізі таких груп: політико-правові, організаційно-інституційні та фінансово-економічні (табл. 1).

Таблиця 1

Проблеми взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки України

№ з/п	Характер проблеми	Зміст проблеми
1.	Політико-правові	Відсутність чіткого розподілу компетенції органів державної влади у процесі забезпечення економічної безпеки
		Відсутність чіткого нормативно-правового врегулювання взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави
		Політична нестабільність в державі, надмірна заполітизованість і недостатня економічна обґрунтованість державних заходів щодо забезпечення економічної безпеки держави
2.	Організаційно-інституційні	Недосконалість механізмів контролю та нагляду за діяльністю суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави
		Низький рівень інформаційно-комунікаційного забезпечення діяльності органів державної влади в економічній сфері
3.	Фінансово-економічні	Недостатнє фінансування та нерівномірний розподіл фінансових потоків між суб'єктами забезпечення економічної безпеки держави

1. До політико-правових проблем взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави можна віднести такі:

1.1. Відсутність чіткого розподілу компетенції органів державної влади у процесі забезпечення економічної безпеки. У Законі України «Про основи національної безпеки України» [3] закріплено повноваження суб'єктів забезпечення національної безпеки (ст. 9) та зазначено, що чітке розмежування повноважень та взаємодія органів державної влади є одним із принципів забезпечення національної безпеки України (ст. 5). Однак розмежування повноважень суб'єктів забезпечення національної безпеки носить загальний характер та не регламентує права та обов'язки окремих

суб'єктів у процесі реалізації економічних інтересів держави. Закріплені у зазначеному Законі функції суб'єктів забезпечення національної безпеки України (ст. 10) також не передбачають їх розмежування за сферами національних інтересів (зовнішньополітична, воєнна сфера та сфера безпеки державного кордону, внутрішньополітична, економічна, соціальна та гуманітарна сфери тощо).

Неврегульованість функцій різних за обсягом та характером компетенції суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави та неузгодженість їх повноважень на всіх рівнях державного управління призводять до небажаних наслідків реалізації державної політики в економічній сфері, що, в свою чергу, ускладнює забезпечення економічної безпеки держави у цілому.

1.2. Відсутність чіткого нормативно-правового врегулювання взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. Незважаючи на високі надбання вітчизняного Уряду щодо розробки низки концептуальних (стратегій (наприклад, Указ Президента «Про Стратегію національної безпеки України "Україна у світі, що змінюється"» [5]), концепцій (наприклад, Постанова Верховної Ради «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України», яка втратила чинність [6]), доктрин у різних сферах національної безпеки (наприклад, Указ Президента України № 390/2012 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України"» [7]) та спеціальних (Закон України «Про основи національної безпеки України» [3], Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» [8], Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» [9]) документів у сфері забезпечення економічної безпеки держави, до сьогодні залишаються неврегульованими питання форм та методів співпраці, а також підпорядкованості та підзвітності всіх учасників процесу забезпечення економічної безпеки держави для виконання покладених на них обов'язків у межах реалізації економічної політики держави. Також однією з проблем продовжує залишатися відсутність чіткого розподілу підслідності органів попереднього розслідування кримінальних справ в економічній сфері. З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу, який передбачає розширення підслідності правопорушень, які розслідують органи внутрішніх справ, і віднесення до їх компетенції досудового розслідування кримінальних правопорушень в економічній сфері, які раніше відносилися до компетенції органів прокуратури та Служби безпеки України, дана проблема продовжує залишатися остаточно не вирішеною.

1.3. Політична нестабільність в державі, надмірна заполітизованість і недостатня економічна обґрунтованість державних заходів щодо забезпечення економічної безпеки держави. Існуюча в

Україні галузева структура господарського комплексу, роль та місце державного регулювання в цій системі далеко не повною мірою відповідають завданням забезпечення національної безпеки, стало-го розвитку національної економіки [10]. Виходячи з того, що економічна безпека держави багато в чому визначається спроможністю інститутів державної влади захистити національні інтереси в економічній сфері, підготовка та прийняття Верховною Радою України економічних рішень в умовах політичної нестабільності, лобізм інтересів окремих політико-економічних груп, корупція в органах державної влади, зростання рівня криміналізації суспільства можуть призвести до прорахунків у внутрішній і зовнішній економічній політиці та мати негативні наслідки для економічної безпеки держави.

2. До організаційно-інституційних проблем взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави можна віднести такі:

2.1. Недосконалість механізмів контролю та нагляду за діяльністю суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. В умовах багатоукладної ринкової економіки суб'єкти забезпечення економічної безпеки держави здійснюють свою діяльність відповідно до діючих нормативно-законодавчих актів у межах своїх повноважень, проте відсутність ефективного механізму контролю та нагляду за їх діяльністю підвищує ризик виникнення економічних загроз та небезпек для реалізації національних інтересів в економічній сфері.

2.2. Низький рівень інформаційно-комунікаційного забезпечення діяльності органів державної влади в економічній сфері. Зокрема, Н. М. Драгомирецька розглядає комунікації як засіб поєднання в єдине ціле організаційної діяльності окремих суб'єктів, модифікації їх поведінки і, за рахунок цього, перетворення інформації на конкретні рішення [11]. За цих обставин наявність розвиненої мережі інформаційних потоків між усіма учасниками процесу захисту національних інтересів в економічній сфері є необхідною умовою ухвалення ефективних рішень, їх оперативного узгодження на всіх рівнях державного управління та чіткої координації всіх суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. Значним проривом у даному напрямі є запровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 670 від 18 липня 2012 р. користувачами системи електронної взаємодії органів виконавчої влади є посадові особи Секретаріату Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади [12]. Зазначений перелік користувачів не враховує низку суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави, що не дозволяє досягти системності обміну інформацією та комунікацій.

3. Фінансово-економічні проблеми взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. Недостатнє фінансування та нерівномірний розподіл фінансових потоків між суб'єктами забезпечення економічної безпеки держави. Розвиток суцільної економіки характеризується активним впровадженням фінансових та технічних інновацій, ускладненням механізму функціонування економічних агентів, гнучкою адаптацією економічних злочинів до зміни вітчизняного законодавства та ін. На сьогодні рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення органів державної влади продовжує залишатися недостатнім, що обмежує їх можливості щодо реалізації та захисту національних економічних інтересів. Крім того, надмірна централізація коштів на державному рівні ставить можливості реалізації місцевими органами влади покладених на них функцій у повну залежність від Державного бюджету України, а надмірно централізована влада стає причиною гальмування розвитку суспільства загалом і кожного (політичного, економічного, соціального, культурно-освітнього й інших) з аспектів громадського життя [13].

Доходимо висновків, що захищеність економічних інтересів держави перед зовнішніми та внутрішніми загрозами визначається результатом злагоджених дій усіх суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. Взаємодія та координація суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави сьогодні характеризується наявністю ряду проблем, що підвищує ризик зростання загроз та небезпек реалізації національних інтересів в економічній сфері, ускладнює діяльність окремих учасників процесу забезпечення економічної безпеки держави. Для розуміння видів проблем взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави було запропоновано розглядати їх у розрізі трьох груп: політико-правових, організаційно-інституційних та фінансово-економічних. Вирішення зазначених проблем потребує вжиття низки заходів щодо визначення оптимальної моделі розподілу компетенції між усіма суб'єктами забезпечення економічної безпеки держави; визначення чіткого переліку повноважень та функцій кожного органу державної влади в процесі реалізації економічної політики; вдосконалення нормативно-правової бази діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави; формування ієрархічної структури підпорядкування органів державної влади в процесі реалізації власної компетенції; зміцнення фінансової та матеріально-технічної бази реалізації функцій та повноважень суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави; формування ефективного механізму співпраці органів державної влади в процесі реалізації національних інтересів в економічній сфері; запровадження європейських стандартів та забезпечення відкритості та прозорості економічної політики держави тощо.

Список використаних джерел: 1. Лещух А. Р. Теоретичні аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами профілактики адміністративних правопорушень [Електронний ресурс] / А. Р. Лещух. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2237/10/>. 2. Васильєва О. М. Некоторые теоретические вопросы взаимодействия органов внутренних дел с добровольными народными дружинами / О. М. Васильєва // Вопросы взаимодействия с общественностью. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1977. – С. 98–104. 3. Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351. 4. Макаров Г. В. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування у межах нової системи територіальної організації влади в Україні : аналіт. доп. / Г. В. Макаров, О. М. Держалюк, Ю. Б. Каплан ; за заг. ред. Г. В. Макарова. – К. : Нац. ін-т стратег. дослідж., 2011. – 54 с. 5. Про Стратегію національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» : указ Президента України від 12 лют. 2007 р. № 105/2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>. – В ред. указу Президента України від 08.06.2012 № 389/2012. 6. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : постанова Верховної Ради України від 16 січ. 1997 р. № 3/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 10. – Ст. 85. – Втратила чинність на підставі закону від 19.06.2003 № 964-IV. 7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Военної доктрини України» : указ Президента України від 8 черв. 2012 р. № 390/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-12>. 8. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики : закон України від 1 лип. 2010 р. № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 527. 9. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : постанова Верховної Ради України від 5 берез. 1998 р. № 188/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-вр>. 10. Шевцов А. І. Актуальні проблеми економіки України в контексті світової фінансової кризи / А. І. Шевцов, Г. І. Мечніков // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 1 (10). – С. 80–85. 11. Драгомирецька Н. М. Теоретичний аналіз комунікативної діяльності державного службовця : [монографія] / Н. М. Драгомирецька – О. : Астропринт, 2005. – 280 с. 12. Деякі питання електронної взаємодії органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лип. 2012 р. № 670. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/670-2012-п>. 13. Павліченко В. Децентралізація державної влади – реальний крок до територіального розвитку [Електронний ресурс] / Віктор Павліченко // Віче. – 2009. – № 4. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1314/>.

Надійшла до редколегії 21.04.2013

Лекарь С. И. Проблемы взаимодействия и координации субъектов обеспечения экономической безопасности государства

Исследована сущность понятия «взаимодействие», рассмотрены проблемы взаимодействия и координации субъектов обеспечения экономической

безопасности государства в разрезе трех групп: политико-правовых, организационно-институционных и финансово-экономических.

Ключевые слова: взаимодействие, координация, экономическая безопасность государства, органы власти, распределение компетенции

Lekar S. I. The problems of co-operation and co-ordination of subjects providing economic security of the state

Essence of concept «co-operation» is investigated, the problems of co-operation and co-ordination of subjects providing economic security of the state are considered in the cut of three groups: politically-legal, organizationally-institutional and financially-economical.

Keywords: co-operation, co-ordination, economic security of the state, government bodies, competence division.

УДК 343.122(477)

С. Є. Абламський

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕРПІЛИМ ПРАВА НА ЗАХИСТ ЗА ЧИННИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Досліджено право потерпілого на захист та проаналізовано прогалини щодо реалізації права потерпілого на захист за чинним кримінальним процесуальним законодавством України. Запропоновано відповідні зміни та доповнення.

Ключові слова: потерпілий, право на захист, реалізація права на захист, захисник, адвокат.

Як свідчать дослідження, в Конституції України [1] закріплено право кожного на захист і одержання правової допомоги. При цьому держава відповідним чином гарантує належну кваліфіковану допомогу. Це положення також передбачене в Загальній декларації прав людини [2] та Міжнародному пакті про громадянські і політичні права [3], які на міжнародному рівні мають важливе значення й ратифіковані багатьма державами, зокрема й Україною.

У зв'язку з тим, що в Україні тривають процеси державотворення, побудови демократичної та правової держави, а також євроінтеграції, на сьогодні актуальним є більш поглиблене дослідження права на захист у кримінальному провадженні, зокрема потерпілого. У науковій літературі проблемі права на захист у кримінальному судочинстві приділяли увагу відомі вчені: С. Альперт, О. Бойков, Т. Варфоломеева, М. Гошовський, М. Коржанський, О. Кучинська, В. Нор, В. Понарін, Т. Присяжнюк, С. Савицький, М. Строгови, А. Шаповалова, І. Фойницький О. Юхно та ін. Однак, © Абламський С. Є., 2013